

TEN GELEIDE

L. CANDAU
Voorzitter

1. 18 NOVEMBER 2006 OFFICIËLE VOORSTELLING VAN "LA(E)KEN REVISITED"

Zoals reeds aangekondigd in diverse kranten (Gazet van Antwerpen, Het Laatste Nieuws) en ook in Brussel deze Week, De Nekker, LACA Tijdingen, en in verschillende uitzendingen van VRT en TV Brussel, is LACA erin geslaagd in 2006 een mooi project te realiseren.

Het betreft de gedigitaliseerde, gerestaureerde en historisch gesitueerde heruitgave van het boek van Hare Majesteit Koningin Elisabeth "Les oiseaux chanteurs de Laeken – Zangvogels te Laken " uit 1952.

Het is dan ook vanzelfsprekend dat de voorzitter van LACA niet zonder enige fierheid en trots de aanwezigen in Studio 2 van Gemeenschapscentrum Nekkersdal mocht verwelkomen, op de officiële voorstelling van het eindproduct.

Een aantal vooraanstaande personen werd uitgenodigd, waaronder er verschillende verstek moesten laten gaan wegens eerder aangegane verbintenissen. Waren echter wel aanwezig:

- Mevrouw Adelheid Byttebier, Brussels parlamentslid;
- de Heer Freddy Thielemans, burgemeester van de Stad Brussel en erelid van LACA;
- de Heer Gustaaf Janssens, archivaris van het Koninklijk Paleis.

De Heer Bruno De Lille, schepen van o.a. Vlaamse Aangelegenheden van de Stad Brussel, had bij de melding van zijn onbeschikbaarheid die dag een speciale brief gericht aan het bestuur van LACA. Aangezien deze brief getuigt van een zeer grote waardering voor onze kring werd hij door de voorzitter voorgelezen. Wij voegen de integrale tekst hierbij.

Er werd ook verwezen naar de talrijke en zeer substantiële ondersteuning die bekomen werd vanuit vele hoeken, niet alleen voor de technische realisatie van de heruitgave maar ook voor wat de financiële kant van het project betreft. Even onze hulpbronnen op een rijtje.

- de kosteloze restauratie en digitalisering van de oude 78-toeren platen door de VRT;
- de subsidie van de Stad Brussel;
- de subsidie van de Vlaamse Gemeenschapscommissie – Cel Erfgoed, via minister Pascal Smet;
- de afstand van rechten door de Civiele Lijst van de Koning voor de digitalisering en heruitgave van het boek van Koningin Elisabeth, en de intekening op 50 exemplaren van de CD-box door het Koninklijk Paleis;
- een voorintekening op 100 exemplaren door Vogelbescherming Vlaanderen;
- een voorintekening op 25 exemplaren door uitgever W. Plaizier;
- alle mensen die vooraf intekenden tegen een licht verminderde prijs;
- en tenslotte de heer Steph Feremans, werkend lid van LACA, die niet alleen het

idee aanbracht maar ook het ganse project uitwerkte en opvolgde gedurende vele maanden.

Tenslotte werd eraan herinnerd dat LACA de intentie heeft een exemplaar van *La(e)ken Revisited* aan alle scholen van Brussel over te maken. De gewestminister Van Hengel is bereid om de administratie en de verzending hiervoor op zich te nemen, zijn Franstalige collega, mevr. Dupuis onderzoekt die mogelijkheid nog.

De verwelcoming werd afgesloten met de bedenking dat dit project van een hogere allure is en dat LACA er terecht trots op mag zijn.

Leon Candau

Jan Rodts

Evrard Raskin

Steph Feremans

Verschillende gastsprekers kwamen dan aan de beurt. Gestart werd met de Heer Jan Rodts, voorzitter van "Vogelbescherming Vlaanderen", ingeleid door VUB-professor Ludo Holsbeek. Deze loofde de spreker en zijn vereniging voor de niet aflatende inzet en vrijwel compromisloze strijd ter bescherming van de vogels en andere 'wilde' dieren. Dhr. Rodts sprak dan over het nut, de verscheidenheid en de seizoensgebondenheid van de zang der vogels. Bijzonder vermakelijk was zijn visie op de communautaire grenzen van bvb de vinkengemeenschappen, het bleek dat de vink in de paleistuinen in 1938 zeker geen "Vlaamse" geweest is. Waarom vogels niet fluiten maar wel degelijk zingen; waarom en hoe ze elkaar imiteren; het verschil tussen de roep en de zang; het beperkte maar in vergelijking met de mens in hogere

versnelling functionerende gehoor van vogels... en meer van dergelijke wetenswaardigheden boeiden het publiek in hoge mate. Wie de tekst graag zou toevoegen aan het cd-doesje kan hem eenvoudig opvragen bij onze secretaris Wim van der Elst.

Vervolgens kwam dhr. Evrard Raskin aan het woord, auteur van het boek "Elisabeth van België" (2005), ingeleid door de secretaris van LACA Wim van der Elst. Die wees erop dat Raskin, van opleiding historicus en doctor in de rechten, in een vorig bestaan van 1968 tot 1978 actief was in de politiek als parlements lid voor de toenmalige Volksunie. Hij was ook lid van het partijbestuur van 1966 tot 1975 en in 1973 tegenkandidaat van de recent overleden Hugo Schiltz voor de opvolging van Frans van der Elst als partijvoorzitter. Over de interne keuken en de machtsstrijd in die jaren schreef hij in 1980 een ontluisterend ooggetuigenrelaas onder de titel "Van binnenuit bekeken".

Dat hij in 1995 een lijvige biografie van Gerard Romsee bracht lag in de lijn der verwachtingen. Romsee was immers voor de laatste oorlog in zekere zin zijn voorganger als Vlaams-nationalistisch politicus in Limburg. Tijdens de oorlog werd Romsee een spilfiguur van de collaboratie als secretaris-generaal van Binnenlandse Zaken. Een in vele opzichten raadselachtige persoonlijkheid, waarvan te begrijpen valt dat ze Raskin moest boeien.

Maar vandaar naar prinses Liliane en Koningin Elisabeth?

Raskin lichtte dit zelf toe: bij zijn onderzoek naar Romsee botste hij herhaaldelijk op Liliane Baels, en dit in verschillende aangelegenheden. Daardoor geïntrigeerd begon hij zijn opzoeken over prinses Liliane. En daarbij stootte hij dan weer op het opmerkelijk gegeven dat het Koningin Elisabeth zelf was, die tijdens de oorlog het initiatief had genomen om Liliane Baels naar Laken te laten komen om haar zoon Koning Leopold gezelschap te houden... Zo kwam Raskin dan bij Elisabeth zelf terecht, waarvan hij een boeiend portret schetste als ongetwijfeld de meest merkwaardige koningin die België ooit gekend heeft, maar met excentrieke trekken, en dit niet alleen in haar oude dag...

Tenslotte presenteerde Steph Feremans het nieuwe doesje met het inlegboekje, de audio-CD en de CD-Rom. Die laatste werd geprojecteerd op groot scherm en gunde het publiek een directe kijk op de inhoudstafel van waaruit de verschillende hoofdstukken in één klik bereikt kunnen worden. Op beknopte wijze werden zo enkele hoofdrolspelers aangehaald, werd het in 1952 onderbelichte multimediale aspect toegelicht en geïllustreerd door de interactieve links tussen klank, tekst en beeld van de oorspronkelijke uitgave. Als eerste besluit uit deze studie dient immers gesteld dat dhr. Koch als het ware de uitvinder van het multimediale denken was en hiervoor alsnog een zeker eerherstel verdient. Een tweede besluit, waarmee dhr. Thielemans volmondig instemde, is dat asielzoekers of politieke vluchtelingen vaak ten onrechte een slechte reputatie toegedicht worden. Net als twee van de aangehaalde hoofdrolspelers (Koch en Pinner waren vluchtelingen uit Nazi-Duitsland) maken zij dikwijls deel uit van de culturele en intellectuele elite, en dienen zij naar het voorbeeld van Koningin Elisabeth geapprecieerd te worden naar hun werkelijke waarde. Als kers op de taart kreeg het publiek in wereldprimeur twee zingende Chinese Nachtegalen te horen en te zien.

Deze zeer interessante projectvoorstelling, althans naar meervoudige positieve beoordelingen van de aanwezigen, werd afgesloten met een eenvoudige receptie in

het café van Nekkersdal.

Het was opvallend hoe velen bleven napraten na afloop van deze geslaagde namiddag, met op de achtergrond het geluid van de Lakense lente anno 1938, heel even onderbroken door de zang van een Witte Merel. Wie er niet was heeft iets gemist.

Een enigszins herwerkte versie van het historisch overzicht door Steph Feremans over het tot stand komen van het zangvogelsproject van Koningin Elisabeth, zoals het op de CD-Rom staat, zal in de volgende nummers van LACA Tijdingen in enkele afleveringen gepubliceerd worden.

Brief aan de bestuursleden van LACA vanwege de Heer Bruno De Lille

Beste,

Ik wil de geschied- en heemkundige kring Laca van harte proficiat wensen met het heruitbrengen van de "Zangvogels te Laken", opnames die onder meer door wijlen Koningin Elisabeth gebeurden. Ik hoop dat opnieuw heel wat mensen de zangvogels van Laken zullen ontdekken.

Eens te meer heeft Laca bewezen dat het het culturele erfgoed van onze stad levend probeert te houden. Bovendien toont Laca dat zelfs een geschied- en heemkundige kring op de actualiteit kan inspelen: het feest rond 175 jaar dynastie krijgt dankzij dit cadeau wat extra glans.

Als schepen van Vlaamse Aangelegenheden heb ik het voorrecht gehad een cultuurbeleidsplan voor de stad te mogen maken. Dat plan baseerde zich op 3 pijlers: verankeren, bruggen bouwen en vernieuwen. Heel wat verenigingen hadden wat koudwatervrees, zagen het plan niet meteen als een kans om zich, samen met de stad, te ontwikkelen. Onterecht, want het plan biedt heel wat kansen en moet er mee voor zorgen dat het Nederlandstalige verenigingsleven in Brussel kan overleven en zich kan ontplooien.

Laca heeft dat meteen goed begrepen. Geschiedkundige en heemkundige kringen hebben vaak een droog en ietwat saai imago en dat was voor Laca in het begin wellicht niet anders.

Intussen houdt Laca de vinger aan de pols:

- Zich nog meer verankeren in Brussel en Laken was voor de vereniging moeilijk natuurlijk, er zijn weinig verenigingen die hun wortels zo stevig in Laken hebben en dat al jaren lang.*
- Het bruggen bouwen was wellicht minder vanzelfsprekend maar gebeurt intussen: de vereniging gooide de deuren open en zoekt een nieuw publiek. De groene beweging zal blij zijn met het initiatief van vandaag, het werk rond Karel Van de Woestijne kon weer bij anderen op bijval rekenen, de website zorgt voor een betere communicatie en ga zo maar verder.*
- En Laca heeft ook aandacht voor vernieuwende initiatieven: waar de vereniging zich een aantal jaren geleden wellicht tevreden zou hebben gesteld met een kleine tentoonstelling over deze opnames, zijn ze vandaag de uitdaging aangegaan om het liedboek opnieuw en opgefrist uit te brengen.*

Zo blijft Laca, vanuit zijn eigenheid en achtergrond, een vereniging in beweging. Het

was voor mij als schepen dan ook een plezier om Laca te mogen ondersteunen. Ik wens jullie tenslotte veel succes en een aangename luisterervaring met de "Zangvogels te Laken".

Met vriendelijke groeten,

Bruno De Lille

Schepen - Echevin

DE CD-BOX IS NOG VERKRIJGBAAR OP VOLGENDE VERKOOPPUNTEN:

Tegen betaling van 15 EUR:

- in de Nederlandstalige bibliotheek van Laken, Bockstaellaan 107, 's namiddags van 13h tot 19h en 's zaterdags van 10h tot 17h.
- In de voormiddag is hij te verkrijgen vanaf 9h aan de balie van Nekkersdal op hetzelfde adres.
- in beperkte voorraad bij volgende boekhandels: Plaizier (Spoormakersstraat), De Standaard, De Slegte, Tropismes, Quartier Latin, De Bolle (Vlaamsesteenweg), Passaporta (Dansaertstraat) en de CD-winkel Extra Zone.
- En in de museumshops van BelVue, Muziekinstrumentenmuseum, Natuurhistorisch Museum.

Of verzending tegen overschrijving van 17,38 EUR op rekening LACA 068-2095230-57.

2. EEN WOORDJE OMTRENT HET SPECIALE NUMMER OVER DE VERDWENEN SCHIPPERSCHOOL IN LAKEN

Het speciale nummer van LACA Tijdingen dat onlangs aan onze leden werd overgemaakt, mag ongetwijfeld een hoogtepunt in de geschiedenis van LACA genoemd worden.

Het kwam tot stand dank zij opzoekingen, illustraties en documentatie verzameld door Steph Feremans, Pierre Schacht, Daniel Van Krieking, maar vooral door een kolossale hoeveelheid materiaal aangebracht door Jean Pierre Van Haute gem. Waarvoor dank!

Een eerste versie bedroeg maar een 8 blz. en bevatte gegevens over de stichting, de gebouwen, en de laatste periode toen de school gebruikt werd door de VUB als internationaal studententehuis. Maar over de eigenlijke periode dat de school actief was, zo goed als niets.

Jean Pierre Van Haute gem zette zich dan aan het verzamelen van documentatie, en het resultaat was een tweede versie van 36 blz. waarin gans de geschiedenis van de school doorlopen werd. Maar hij ging nog een stap verder: tijdens zijn opzoekingen kwam hij een aantal getuigen op het spoor die bereid waren over hun persoonlijke ervaringen te spreken. In de loop van oktober kon hij zo een aantal interviews gaan afnemen. Toen zijn gesprekspartners vernamen met welk project we bezig waren, toonden ze zich zo enthousiast dat ze hem vroegen een uiteenzetting te komen geven op de tweejaarlijkse bijeenkomst van oud-leerlingen en gewezen leerkrachten van de school op 11 november. Bovendien bestelden ze 100 exemplaren van het speciale nummer. Maar dat betekende ook dat we onder tijdsdruk kwamen, want we moesten de deadline van 11 november zien te halen. Met de bijkomende getuigenissen en illustraties groeide het nummer uit tot 48 blz., en het kwam maar op de valreep gereed. Door de haast die ermee gemoeid ging zijn er spijtig genoeg enkele

onvolkomenheden in geslopen.

Jean Pierre Van Haute gem heeft dan met groot succes een voorstelling van een klein uur gegeven op 11 november, in een lokaal te Luythaegen in de Antwerpse haven, voor een 300 oud-leerlingen of gewezen lesgevers met hun echtgenoten. Hij toonde daar nog veel meer foto's dan in het speciale nummer konden opgenomen worden. Er werd hem gevraagd die tegen de volgende bijeenkomst binnen twee jaar op CD te zetten, samen met een zo volledig mogelijke verzameling van het schoolblad "Het Toplicht – Le Fanal".

Voorwaar een prestatie die alle lof verdient!

3. RECHTZETTING

In het speciale nummer over de Schippersschool werd door een misverstand vergeten te vermelden bij de mooie foto van Jean Dubrucq, dat deze ons ter beschikking gesteld werd door de heer Jean Boterdael, voorzitter van Molenbecca, de geschiedkundige kring van Molenbeek. Die leverde ook belangrijke biografische informatie over Jean Dubrucq, die in de tekst verwerkt werd. Wij verontschuldigen ons voor deze vergetelheid.

Een persoonlijke brief wordt door de voorzitter aan de heer Boterdael gericht.

4. "LAEKEN, ENTRE LEGENDE ET HISTOIRE"

Onder deze titel liep van 13 november tot 1 december 2006 een tentoonstelling in het oud Gemeentehuis van Laken, die een evocatie bracht van de evolutie van landelijke nederzetting tot verstedelijkte agglomeratie.

Ze was een initiatief van de asbl "Banlieue d'Art" in het kader van het wijkcontract Paleizen Over-de-Bruggen, met medewerking van de Franstalige bibliotheek van Laken, het "Maison de la Création", en de asbl's "Mémosource", "Amis sans Frontières", "Laeken Découverte" en "Picol". Er werkten leerlingen van enkele scholen aan mee.

Jean Pierre Van Haute gem nam op de vernissage enkele foto's van maquettes van de oude dorpskern, het Koninklijk Kasteel van de vaart uit gezien, en een nogal onbeholpen schilderij van een bedevaart naar de Sint-Annakapel en de Vijfwondenput.

5. NIEUWJAARSWENSEN

Het bestuur van LACA wenst alle leden van harte een Gelukkig en Voorspoedig Nieuwjaar.

2. DE ORGELDYNASTIE VAN BEVER

2.1 WOORD VOORAF

Dank zij het enorme opzoekingswerk en de talrijke hieruit voortvloeiende publicaties van de heer J. P. Felix, is het mogelijk ons een zeer gedetailleerd beeld te vormen omtrent het ontstaan en de ontwikkeling van de onderneming Van Bever. Hij gaf ons trouwens de toestemming zijn werk aan te wenden om onze artikelenreeks voor LACA Tijdingen samen te stellen. Wij zijn hem hiervoor uiterst dankbaar.

Zelf is de heer J. P. Felix schatplichtig aan twee goed bewaarde en omvangrijke archiefbronnen, namelijk het fonds Draps en het fonds Van Koninckxloo, beiden in privé bezit. Hij kreeg vrije toegang tot dit archief en zelfs bereidwillige hulp aangeboden.

We noteren terloops dat de heer J. P. Draps, zelf orgelbouwer in Erps-Kwerps, een rechtstreekse nazaat is van stamvader Judocus Van Bever. Zodoende bevestigt deze orgelbouwersdynastie tot op de dag van vandaag haar gerenommeerde en ononderbroken continuïteit!

2.2. DE OORSPRONG VAN DE NAAM VAN BEVER

De geslachtsnaam VAN BEVER mag tot de oudste gerekend worden die verspreid zijn over het zuidwestelijk gedeelte van Vlaams-Brabant. J. Lindemans (zie Oude Brabantse Geslachten nr. 12 – 1942) treft ze reeds aan tijdens de middeleeuwen. Van hem vernemen we ook dat de Van Bevers van vader op zoon vaak hofbestuurders waren en het is dus niet toevallig dat ze teruggevonden werden aan het hoofd van de grootste en schoonste hoeven van Brabant, namelijk in Zellik, Hamme, Ossegem, Strombeek, Oppem, Kobbegem, Machelen, Boechout, Wemmel, Merchtem, Anderlecht, Bijgaarden, Meise, Wolvertem, Grimbergen, Beigem, Vilvoorde, Heembeek, Zemst, Elewijt, Perk, Melsbroek, en nog anderen.

Het betreft hier wel geen effectieve eigenaars van landerijen. Ze verhuurden echter hun diensten aan grote abdijen. Dit verklaart meteen waarom ze gewillig van de ene hoeve naar de andere trokken om het bestuur ervan in handen te nemen.

De geslachtsnaam Van Bever is, nog steeds volgens J. Lindemans, af te leiden uit het "Hof te Bever" in Strombeek. Dit hof werd opgericht in de 12^e eeuw, omstreeks 1133, wanneer Graaf Godefroid het hof schonk aan de pas gestichte abdij van Groot-Bijgaarden. De oudst gekende Van Bever die werd aangetroffen in een akte uit de cartularia van hogergenoemde abdij (1170) heette Reingoot Van Beverne en werd toen als getuige in een rechtszaak opgeroepen.

Jan Lindemans onderscheidt 9 takken Van Bever, stammend uit Wemmel, Meise, Wolvertem, Zellik, Strombeek, Laken en Jette. Zijn studie die ver voor het einde van het "oude regime" werd stopgezet, slaagde er niet in Jean Baptiste Van Bever, vader van de orgelbouwers Adrien en Salomon aan een van deze takken te hechten. Hij werd geboren in Laken op 5 maart 1800 uit vader Judocus Van Bever en echtgenote

Elisabeth Van der Ridt. Zijn geboorteakte vermeldt evenwel dat Judocus uit Wemmel afkomstig was. Jean Baptiste Van Bever huwt in 1828 met Elisabeth Draps, eveneens geboortig uit Laken (14 februari 1806). Het gezin telde 13 kinderen, allen geboren in Laken. Slechts twee ervan, Adrianus en Salomon, kozen voor het beroep van orgelbouwer. Doch hier dient wel aan toegevoegd dat het tiende kind, Pierre Van Bever (°1845) beeldhouwer werd en later in die hoedanigheid werkte in het atelier van zijn broers. Terloops vermelden wij dat hij de beelden uitvoerde aan het Gésukerkportaal in de Koningsstraat te Brussel.

Nog een woordje over het kroostrijke gezin Van Bever dat steeds in de parochie Laken gewoond heeft, meer bepaald in het Heizelkwartier. Zij bewoonden er een bescheiden huis in de Heizelstraat, intussen verdwenen bij de heraanleg van het park ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling van 1958.

Vader Jean-Baptiste oefende het beroep van schrijnwerker uit en was gespecialiseerd in het vervaardigen van trappen. Hij verwierf een zeer grote stielkennis in dit vak want hij was de enige aannemer die het aandierf het trapwerk uit te voeren in de koepel van de Jesuïetenkerk, gelegen in de Priemstraat in Brussel.

Adrien en Salomon erfden de ondernemingsgeest, de volharding en een bijzondere aanleg voor sociale omgang, een reeks kwaliteiten die ertoe leidden hun kunst tot een hoge graad van perfectie op te tillen.

Om alles nog wat duidelijker te maken voor onze lezers voegen we hierbij een genealogische tabel van het gezin Van Bever met enkele verdere ontwikkelingen voor zover die in deze tekst ter sprake komen.

2.3 DE OPLEIDING BIJ HIPPOLYTE LORET IN LAKEN, DAARNA IN DENDERMONDE EN TENSLOTTE IN PARIJS (1854 – 1879)

Vader Van Bever stond erop dat zijn kinderen zich, net zoals hij tot uitstekende vaklui ontwikkelden. En omdat hij waarschijnlijk een goede relatie onderhield met Hippolyte Loret, een befaamde orgelbouwer die ook in Laken, aan de Antwerpsesteenweg op nummer 69 woonde, plaatste hij zijn zoon Adrien in opleiding bij deze meester.

Het werkboekje van Adrien is gelukkig bewaard gebleven. Dit document levert een aantal wetenswaardigheden op. Zo bijvoorbeeld verneemt men dat hij in het atelier van Loret werd ingeschreven op 15 februari 1854 op de leeftijd van 17 jaar. Hij is 1,60 meter groot, heeft blonde haren en wenkbrauwen, een ronde kin en blauwe ogen, een grote neus en een middelmatige mond. Hij bleef bij zijn ouders inwonen. Hij werd aangenomen als werkman-schrijnwerker en was dus op weg om hetzelfde beroep als zijn vader uit te oefenen.

Nadat hem het strenge reglement van de werkman werd voorgelezen tekent hij, waarschijnlijk fel beïndrukt door het rigoureuze karakter van het reglement, met de naam Van Bevener...

Signaleren we hier terloops dat op dat ogenblik een eenvoudige stakingspoging altijd bestraft werd met een boete of zelfs met gevangenis.

Het artikel 4 van hetzelfde reglement voor de werkman schreef voor dat voor elke verplaatsing verbonden met een opdracht, de werkman verplicht was het werkboekje van een visum te laten voorzien door de burgemeester of de afgevaardigde schepen van de gemeente die men verliet en waarnaar men terugkeerde. Zo kan uit het werkboekje van Adrien afgeleid worden dat hij op 30 mei 1855 gemachtigd werd om zich naar Tourcoing te begeven "om er een werk voor rekening van zijn werkgever uit te voeren". Zijn terugkeer naar Laken werd toegestaan op 23 november daaropvolgend.

Het boekje vermeldt ook nog dat in 1857 Adrien Van Bever meewerkte aan de bouw van het monumentale orgel dat zijn meester uitvoerde in de Norbertijnenabdij van Averbode.

15 januari 1857 moet hoe dan ook een grote dag geweest zijn voor Adrien Van Bever omdat hij, als jonge man van 21 jaar, naar Parijs vertrok "om er een orgel te gaan plaatsen". Op 14 juni van datzelfde jaar verklaart meester Loret dat Adrien zich naar Avesnes in het Noorden zal begeven "om er voor zijn rekening te werken". Het lijkt dus geen twijfel dat Adrien reeds het vak van orgelbouwer meer dan behoorlijk beheerste om zo maar alleen door zijn meester eropuit gestuurd te worden.

Op 8 april 1861 nieuw vertrek naar Parijs en nogmaals op 1 maart van het daaropvolgende jaar. Tijdens dit jaar (1862) overleed Adriens vader. Vanaf dit ogenblik werd hij de kostwinnaar van zijn grote familie.

In 1866 verhuisde Loret van Laken naar Dendermonde. Adrien volgt hem. Hij ontmoet er zijn toekomstige echtgenote Thérèse Du Bois. Het huwelijk volgt nog in de loop van hetzelfde jaar.

Salomon Van Bever, de jongste broer, volgde Adrien naar Loret in Dendermonde als werkman, nadat hij een diploma behaalde aan de Gemeenteschool in Laken.

Tijdens de eerste maanden van zijn leertijd had Salomon reeds het bewijs kunnen leveren van zijn fiere en onafhankelijke karakter. Een kleine anekdote tot staving. Op een dag toen de ploegbaas hem een opmerking maakte voelde hij zich diep verongelijkt. Hij wou met niemand meer spreken, zelfs niet met zijn eigen broer. Dat duurde zo de ganse dag. 's Avonds trok hij te voet naar Brussel. Dat bekwam hem echter zeer slecht want zodra hij thuis kwam werd hij onmiddellijk terug naar zijn werkplaats gezonden!

Sedert het overlijden van de echtgenote van Hippolyte Loret, Petronella Bakkers uit Oudenburg in Zeeland, ontstond er veel onenigheid in deze familie. Het gevolg hiervan was dat in 1867 de meester de beslissing nam om zich voortaan in Parijs te vestigen. Adrien Van Bever volgde hem en tezelfdertijd ook zijn broer Petrus die intussen als beeldhouwer bij Loret zijn brood verdiende. Ook Salomon kwam naar Parijs.

Vier jaar later (1871) belegerden de Pruisen Parijs. Het leven werd er na een tijdje haast ondraaglijk. Er staat geschreven dat de uitgehongerde bevolking zich met ratten voedde. Adrien woonde toen in de Passage Gourdon n° 4, uitgevend op de Boulevard St. Jacques in het XIVe arrondissement.

Tenslotte werd de belegering opgeheven en de "commune", een revolutionaire organisatie, werd opgericht na de rebellie van 18 maart. Zes dagen later verlaat Adrien Van Bever de hoofdstad wegens gebrek aan geruststellende vooruitzichten. Hij keert voorlopig terug naar zijn vrouw en dochttertje die bij zijn schoonouders in Dendermonde waren ingetrokken.

Een tijdje later zal Hippolyte Loret een brief richten tot Adrien in Dendermonde. Hij mist de hulp van zijn rechterhand. Hij beschrijft de huidige toestand maar geeft duidelijk aan dat de "troebelen" weldra tot het verleden zullen behoren. Wij achten het de moeite waard deze brief die bewaard is gebleven hier te reproduceren. Het geeft een idee over de Vlaamse volkstaal uit die tijd.

Inderdaad, op 28 mei 1871 werd de "commune" omvergeworpen als gevolg van een nieuwe belegering van de hoofdstad door het reguliere leger van de Regering Thiers.

"(...) Volgens het nieuw van M(onsieur) Tiers, zulle die van Versaillie voor het ynde van deze week in Parijs zyn daer zyn geen cannoniers meer op de fort nog op de fortification, zy zyn alle dood geschooten door die van Versaillie, die dezen nacht schiten met 126 batteryen, het fort van Vanves staet in brand, het is een haeghe van bomme; (...) enfin het is onbeschryfelyk wat er hier op het oogeblick omgaet maar wat zeker is, dat de commune van het gouvernement van Parys naar de klooten is en alle zullen door de kop geschoten worde, want zy kunnen uyt de stadt niet meer vlugten, en heel de garde national verliezen hunnen moed, als ook de generael en chef, die heeft gevreegt liever te (...) in het prison te zitten als nog de garde national te moeten commandere, om dat hij wel ziet dat alles verlooren is (...)

Jacques heeft gisteren avond een colonel gezien den kop afgeschoten en eenen garde national de 2 beenen afgeschoten (...) die hebbe wille omtrent de poort van Vanves komen, nu voor wat ons aengaet, wy zyn heel gerust, en wy hebben hier niet meer te vreesen als gij in dendermonde. Het eenigste dat my spyt dat nu de schoonen zomer daer is, en ons werk blyft staen, want nu diesen droeven winter gepasseert te hebben zo hoop ik dat alle de klotery hier in Parijs zal gedaen zyn tegen het ynde van deze week, want heel Frankrijk is met het Gouvernement van Versaillie (...).

Zo Adrien met u pasport of uwen livrée kunt gij altijd in Parijs komen en hebt niets te vreezen want alles wat men in de gazette schrijf is klooterij.

Veel complimente aen de groote en klyn Therese van ons allen.

Uwen genegen meester,

(s.) H(ippolyte) Loret"

Op 15 juni 1871, zo meldt zijn werkboekje, kwam Adrien Van Bever terug naar Parijs. Hij was toen wel vergezeld van zijn echtgenote en zijn dochtertje.

Een tijdje later werd hij tot atelierchef bij Loret aangesteld en bleef dit tot aan het overlijden van de meester in 1879, na 25 jaar dienst in zijn huis.

We hebben reeds aangehaald dat Salomon Van Bever zijn broer gevolgd was naar Parijs.

Helaas, zijn werkboekje bestond maar is intussen verloren gegaan bij het drukken van een artikel in het tijdschrift "De Praestant", een tijdschrift over orgelkunst. Dankzij dit artikel is, naast de gebruikelijke uiterlijke kenmerken, te lezen dat hij slechts in de hoedanigheid van werkman in een atelier zou gewerkt hebben, namelijk in het huis Loret. In Parijs woonde hij in de Rue Maison-Dieu n° 7. Hij bleef er ook tot het overlijden van Loret. Zeker is dit niet!

Pierre Van Bever was ook zijn broer gevolgd naar het atelier Loret. Hij werkte er nu als eerste mecanicien.

2.4 LEERPERIODE SALOMON VAN BEVER BIJ ARISTIDE CAVAILLE-COLL IN PARIJS (1877 – 1880)

Een brief van Salomon Van Bever aan de Brugse orgelbouwer Van Dyck verwijst naar het feit dat hij werkte bij de eveneens zeer befaamde orgelbouwer Cavallé-Coll van 1877 tot 1880.

Het is mogelijk dat hij bij Loret vertrok voor 1879. Het blijft dus gissen wat dit betreft.

Het gerucht doet ook de ronde dat hier ook weer zijn beruchte koppigheid de bovenhand haalt wanneer zijn nieuwe meester weigerde hem mee te nemen naar Brussel, waar hij een opdracht had voor de bouw van een orgel in het Stadsconservatorium. Het blijkt dat hij dit zijn meester niet kon vergeven en hij

verliet op 8 mei 1880 het atelier Loret. Hij werd bij Cavallé-Coll aangeworven. Hoewel de duur van zijn bijscholing relatief kort was heeft hij werkelijk de geest van Cavallé-Coll kunnen opsnuiven en is hij zijn ganse leven trouw gebleven aan de orgelbouwtraditie van zijn kortstondige werkgever.

2.5. OVERNAME VAN HET ATELIER VAN HIPPOLYTE LORET IN PARIJS (1880)

Het zal onze lezers opgevallen zijn dat zowel Adrien als Salomon zich hebben kunnen vervolmaken bij de grootste leermeesters van hun tijd (zie ook vorige aflevering). Gesterkt door hun ruime opgedane ervaring aarzelden de gebroeders Van Bever niet om zich zelfstandig te maken door het atelier van Loret over te nemen in 1880. Progressief kochten zij van de weduwe het gereedschap en divers materiaal van hun overleden meester. Een ontvangstbewijs van 500 Fr., gedateerd Parijs 31 augustus 1882 en ondertekend door de weduwe Loret uit een tweede huwelijk levert hiervan het bewijs. Eigenlijk baatten ze voorlopig het productiehuis van Loret verder uit. Hiervan getuigt een briefhoofd dat zij later gebruikten.

2.6 STICHTING TE LAKEN VAN DE FIRMA GEBROEDERS VAN BEVER

De Van Bevers hielden zich slechts een korte tijd bezig met de uitbating van het atelier Loret in Parijs. Vanaf 1880 stichtten zij ook hun eigen huis in Laken, de gemeente van hun oude patron. Zij namen er echter het oude atelier van Loret aldaar niet over. Wel hadden zij zijn materiaal in Parijs aangekocht en zich maar voorlopig geïnstalleerd in zijn Parijse atelier. Hij had zijn Lakense atelier reeds gesloten in 1867 wanneer hij naar Parijs vertrok.

Ze voelden zich na al die vormingsjaren sterk genoeg om op eigen benen te staan. We laten hen zelf aan het woord in een bewaard gebleven reclamenota uit de beginperiode.

“Gesproken uit de school van befaamde orgeldeskundigen en vervuld van hun principes, kennis en methodes... waarom zouden ook wij niet op een beetje succes kunnen rekenen? Onverschrokken zijn we dan ook te werk gegaan, aangemoedigd ook door onze goede klanten die bereid waren onze ijver aan te sporen. Wij deden ons uiterste best, wij trachtten ons steeds te verbeteren met het gevolg dat het succes niet op zich liet wachten.”

De reden waarom zij zich liever in België dan in Parijs vestigden hangt samen met hun bekommernis om instrumenten te bouwen tegen lagere kostprijzen. Maar ook om deze instrumenten tegen een gematigder tarief te kunnen leveren zonder afbreuk te doen aan hun kwaliteit.

De heer J. P. Felix had de gelegenheid een gedeelte van hun oorspronkelijke eigendom te mogen bezoeken in 1989, dankzij de welwillendheid van de toenmalige eigenaars. Deze eigendom was gelegen op de huidige nummers 60, 62 en 64 van de Prinses Clementinastraat in Laken. Het werd later opgedeeld in drie woningen.

Hun woonhuis richtten ze in op het huidige nummer 62 en het werkhuis strekte zich uit aan de achterzijde van de woningen nr. 62 en 64.

Buiten de opgetrokken scheidingsmuren bleef de toestand nagenoeg ongewijzigd. Het gebouw is mooi intact gebleven. De hangar rechts van de koer op nummer 62 is een toevoeging van de nieuwe eigenaar.

HANGAR	WERKHUIS VAN	BEVER
KOER	KOER HANGAR	KOER
WOONHUIS	WOONHUIS	WOONHUIS
NR. 60	NR. 62	NR. 64

Prinses Clementinastraat (voorheen nr. 70)

Het blijkt dat de gebroeders Van Bever reeds vrij vlug kwaliteitsinstrumenten afleverden en dat zij bovendien nog hoog naar waarde geschat werden. Op de Nationale Tentoonstelling van Brussel, georganiseerd ter gelegenheid van de vijftigste verjaardag van de Belgische Onafhankelijkheid in 1880, behaalde een van deze instrumenten de "Medaille Eerste Klasse". Het toelatingsbewijs van de Van Bevers tot deze tentoonstelling bevindt zich in de archieven van de firma. Evenwel kent men niet de minste details omtrent het type van dat instrument noch enige afbeelding ervan.

Tijd nu om over een ander bestaand instrument te spreken dat zich echter niet in de archieven van de Van Bevers bevindt maar wel in het Gemeentelijk Museum van Compiègne. De prijsofferte die ze daar indienden voor de restauratie van het orgel in de Sint-Antoniuserkerk in 1882 bewijst duidelijk dat, alhoewel de orgelbouwers zich definitief in Laken gevestigd hadden, zij evenwel nog goede contacten onderhielden met het Noorden van Frankrijk. Naast het feit dat de orgelbouwers zich voorstelden als de opvolgers van het atelier Hippolyte Loret vermeldt het briefpapier twee adressen. Dit versterkt het vermoeden dat ze bovenop het aangekochte materiaal ook het volledige atelier van Loret voor eigen rekening hadden overgenomen. Daaronder volgt hun Lakense adres in de Clementinastraat nr. 70.

In deze brief bevelen de Van Bevers zich ook aan als orgelstemmers en –herstellers. Er kon ook met zekerheid vastgesteld worden dat het orgel met drie klavieren in de Sint-Petruskerk in Royer in het departement van de Somme hun eerste totaal nieuw gebouwde orgel was. Een brief die boordevol lofbetuigingen staat, gericht aan Adrien Van Bever, verwijst naar het feit dat dit orgel gebouwd werd in 1881 (of 1882). Op 19 mei 1884 werd hun neef Nicolas Draps (°1871) als leerjongen opgenomen in het atelier Van Bever.

In 1885 worden de gebroeders Van Bever eens te meer met succes bekroond op de Tentoonstelling in Antwerpen. Maar in datzelfde jaar moeten nog twee belangrijke feiten vermeld worden: de restauratie van het orgel in de Sint-Catherinakerk in Rijsel en de heropbouw van het orgel in de O.L.Vrouwkerk van Brébières.

Het jaar daarop volgt hun eerste zeer gewaardeerde werk in eigen land, namelijk de heropbouw van het orgel in de Sint-Pieterskerk in Ukkel.

In 1888 verwerven zij het "Erediploma" op de grote internationale wedstrijd van Brussel voor hun gebrevetteerde verplaatsbare orgels. Te dezer gelegenheid hadden zij een aanvraag voor een uitvindersbrevet ingediend voor een toevoeging aan de orgels van een afzonderlijk te bedienen pedaal en gelijktijdig de herschikking van het windtoevoermechanisme.

Dit orgel, zoals het gebrevetteerd werd, omvatte acht registers (zie vorige afleveringen) maar slechts drie pijpenrijen omdat hier het ontdebellingssysteem toegepast werd. De orgelbouwers verduidelijkten nog dat de mogelijkheid bestond om dit systeem te vergroten of zelfs te verkleinen.

Het afzonderlijk pedaal deed flinterdunne lamellen trillen, gemaakt in koper. Er waren er twaalf voorzien, rechtopstaand geplaatst in een "harmonische doos" achteraan in de windlade. Met deze toevoeging werd het mogelijk het geluid van de contrabas na te bootsen.

In België werd er geen enkel exemplaar van dit type verplaatsbaar orgel teruggevonden. Wel in Frankrijk. Een in het koor van de St.-Germainkerk in Compiègne, een ander bevindt zich in het rusthuis "Marthe et Marie", 6, Rue Flamant in Amiens.

De tot hiertoe aangereikte informatie over de leertijd van de Van Bevers en het daaropvolgende initiatief om als zelfstandigen een eigen zaak uit te bouwen is merkwaardig. Wat ook opvalt is hun mobiliteit. Ze schrikken er niet voor terug om hun werkgever te volgen (Adrien) of van werkgever te veranderen (Salomon). Door hun grote verworven vakkennis is het risico wel verkleind maar er zijn nog goede spelers op de markt. Wat ook opvalt is het feit dat zij een voortreffelijke start maken en zelfs een licentiebrevet in de wacht slepen voor nieuwe technische toepassingen. Een uitzonderlijke prestatie toch.

Gelukkig is het register van de aanwervingen in het atelier Van Bever bewaard gebleven. Doch alvorens dit register te bespreken willen we eerst de aandacht vestigen op een belangrijke gebeurtenis in de geschiedenis van het huis Van Bever. Het betreft hier de officiële intrede in 1886 van hun neef François Draps (°Jette 12 augustus 1863) in het atelier. De fundamentele rol die deze man gespeeld heeft en hoogstwaarschijnlijk de verdere bloei van het huis sterk heeft beïnvloed, kan niet genoeg beklemtoond worden.

Korte tijd na zijn aanwerving wordt hem reeds de taak van opzichter toevertrouwd. François Draps heeft een grote hoeveelheid plannen getekend, niet alleen voor orgelbuffetten maar ook technische plannen voor de totaalopbouw en detailonderdelen. Vanaf 1895 had hij reeds het plan getekend voor het buffet van het orgel in de St.-Honorékerk in Amiens, dit als eerste van een reeks plannen (15) die bewaard gebleven zijn.

Hij tekende ook de plannen voor het laatste grote werk van Salomon Van Bever, namelijk het orgel voor de Sint-Lambertuskerk op de Heizel.

Het atelier ontving ook regelmatig het bezoek van gerenommeerde organisten. Zo bijvoorbeeld in 1880 ter gelegenheid van de inontvangstname van het orgel bestemd voor de Sint-Lodewijkskathedraal in Senegal waren dat: Alphonse Mailly, eerste organist van de Koning en professor orgelspel aan het Koninklijk Conservatorium in Brussel, Jean-Baptiste Coppens, organist van de kerk van het Groot Begijnhof, en

François Marivoet, organist van de Finistèrekerk die in het huwelijk zou treden met Maria Van Bever, dochter van Adrianus.

Zij bespelen dit instrument in het atelier van het huis en spaarden hun lofbetuigingen niet aan het adres van de orgelbouwers.

Later, in 1899, vond een gelijkaardige ceremonie plaats ter gelegenheid van de inontvangstname van een orgel bestemd voor de kerk van San Felipe Neri in Pasto in Colombië. Waren dit keer aanwezig: de organist August De Boeck, professor aan het Koninklijk Conservatorium in Brussel, François Marivoet, intussen tot kapelmeester van de Sint-Michiels en Sinte-Goedelekathedraal benoemd. De orgelbouwer Salomon werd met de hoogste lofbetuigingen overstelpt. Zij verklaarden dat de kwaliteit van dit orgel best mocht vergeleken worden met de mooie instrumenten van Cavallé-Coll. Wat een eer!

Wij onderbreken dit 2e vervolg doch signaleren nu reeds dat het derde vervolg zal gewijd worden aan een korte bespreking van het register van de aanwervingen, de verdere verwezenlijkingen, de opening van een bijhuis in Amiens, en de voortzetting van de bedrijvigheid in het Lakense atelier tot aan de dood van Salomon.

(wordt vervolgd)

BRON: J. P. Felix: Inventaire descriptif des archives des facteurs d'orgues Van Bever de Laeken – Amiens (1880 – 1916), Bruxelles 1989

GENEALOGIE : VAN BEVER – DRAPS – EYCKMANS

Judocus Van Bever x Elisabetha Van der Ridt
van wie:

Jean-Baptiste Van Bever (°Laken 5/3/1800 + 1862)
x 10/9/1828 Elisabeth Draps (°Laken 14/2/1806)

van wie de volgende 13 kinderen:

1- Elisabetha Van Bever (gedoopt Laken 14/1/1830)

2- Joanna Catharina Van Bever (gedoopt Laken 23/3/1831)

3- Joanna Maria Van Bever (gedoopt Laken 30/10/1832)

4- Joannes Franciscus Van Bever (gedoopt Laken 19/7/1834)

5- Gertrudis Amelia Van Bever (gedoopt Laken 16/12/1835)

6- Adrianus Van Bever (°Laken 10/6/1837 + Laken 27/11/1895)
x (1866) Thérèse Du Bois (°Dendermonde 3/5/1840 + Sint-Joost 25/1/1912)
van wie: Maria Van Bever x François Marivoet (°1863 + Wemmel 9/4/1946)

7- Marianna of Maria-Anna Van Bever (°Laken 15/4/1839 + Jette 1/2/1922)
x Jan Franciscus Draps (°Jette 10/4/1828 + Jette 2/10/1898)
van wie: - Petrus Draps (°Jette 8/7/1861 + Jette 14/2/1934) x Johanna Pierson
- Franciscus Cornelis, of Frans Draps (°Jette 12/8/1863 + Grimbergen
11/4/1946)

- Maria Catharina Draps (°Jette 22/1/1965 + Jette 20/11/1944)
x Guillaume Van Hemelrijck
- Pierre-Louis of Louis Draps (°Jette 27/10/1867 + Jette 15/3/1939)
x Clotilde Van Keer (°Merchtem 1/4/1871 + Jette 5/4/1946)
- Nicolas Draps (°Jette 20/4/1871 + Jette 31/1/1941)
- Jean-Baptiste Draps (°Jette 20/1/1879 + Molenbeek 6/3/1963)
x Sophie Van Goethem (°Molenbeek 23/12/1879 + Jette 1/1/1955)
van wie: - Jan Frans Draps (°1916) x Gabrielle Eyckmans
van wie: - Chantal Draps
- Jean-Pierre Draps (°Elsene 24/5/1943) x Albertine
Schrijvers
van wie: Jan Draps

8- Franciscus Ludovicus Van Bever (gedoopt Laken 18/2/1841)

9- Rosalia Van Bever (Zuster Cornelia der Annonciaden) (gedoopt Laken 18/1/1843)

10- Petrus Van Bever (°Laken 15/3/1845 + Laken 12/6/1918)
x Anne-Catherine Speeckaert (°Puurs 28/3/1847 + Laken 28/5/1908)

11- Joannes Baptista Van Bever (°Laken 8/12/1846 + Laken 22/11/1921)
x Annette Louise Van Obbergen
van wie: Maria-Anna-Adrienne Van Bever (°Laken 4/8/1884 + Laken 15/2/1912)

12- Maria Ludovica of Maria-Louise Van Bever (°Laken 14/10/1849 + Laken
2/7/1936)
x Karel-Guillaume of Charles Eyckmans (was overleden in 1916)
van wie: Pierre Salomon, genaamd Salomon Eyckmans (°Laken 8/7/1889 + Laken
7/10/1978) x Colette Marievoet (°28/2/1896 + 1/7/1981)
van wie: Gabrielle Eyckmans x Jan Frans Draps (zie onder 7)

13- Petrus Salomon, genaamd Salomon Van Bever (°Laken 16/11/1851 + Laken
27/12/1916)
x Maria Pauwels
van wie: - Alice Van Bever
- Maurice Van Bever
- André Van Bever

NB: de onderlijnde namen betreffen orgelbouwers of familieleden die in het atelier
gewerkt hebben.

INDIANEN OP DE HEIZEL IN 1935

Wim van der Elst

In de Koninklijke Musea voor Kunst en Geschiedenis (KMKG, Jubelpark) loopt nog tot 29 april 2007 een merkwaardige tentoonstelling *Indianen in Brussel – De Wereldtentoonstelling van 1935*.

Departementshoofd Sergio PURINI brengt in een begeleidende tekst *Wereldtentoonstellingen en Wild West Shows. Het tentoonstellen van indianen* een overzicht hoe de belangstelling voor indianen evolueerde.

Tot het begin van de 19^e eeuw werden er indianen uit Noord en Zuid-Amerika al dan niet uit vrije wil meegevoerd naar Europa om de vorstenhuizen daar te laten kennismaken met hun nieuwe onderdanen uit de recent veroverde kolonies.

Maar vanaf 1820 worden er ook spektakels georganiseerd waarin de zeden en gewoonten van deze “wilden” aan het grote publiek worden getoond. Zo maakt kapitein Samuel HADLOCK Jr. een Europese rondreis die vier jaar zou duren, waarbij hij een koppel Inuit-Eskimo's met hun twee kleine kinderen opvoert, samen met een grote verzameling objecten.

Zijn onderneming eindigde evenwel op een faillissement en de dood van de Inuit.

Belangrijker was het verschijnen in 1826 van het immens populaire werk van James Fenimore COOPER (1789-1851) *De laatste der Mohikanen*, werk dat herhaaldelijk verfilmd zou worden.

In 1831 zouden een vijftiental Osage-indianen een spektakel opgevoerd hebben in een klein theater in de Kleerkopersstraat te Brussel, maar meer is daarover niet geweten. Wellicht was het deze groep die de schilder George CATLIN vergezelde en voorgesteld werd aan de hoven van Louis-Philippe in Parijs, Victoria in Londen en Leopold I te Brussel. Vijftien jaar later zou hij dat avontuur nog eens overdoen met een groep Ojibwa-indianen.

In 1851 opent in Londen de eerste van een lange reeks internationale tentoonstellingen waarin naast de bloei van de industrie in de “ontwikkelde” landen gaandeweg ook meer en meer belangstelling aan de dag wordt gelegd voor de “inheemse volkeren” uit de kolonies.

Men merkt dat ook in de literatuur: in 1855 verschijnt *The Song of Hiawatha* van LONGFELLOW (1807-1882), waarvan Guido GEZELLE in 1886 een Nederlandse bewerking bracht. Maar vooral, in 1880 verscheen *Im fernen Westen* van Karl MAY (1842-1912), het eerste van een lange reeks boeken waarin hij *Winnetou* en *Old Shatterhand* ten tonele zou voeren. Zijn werk heeft ongetwijfeld het meeste bijgedragen tot de popularisering – en romantisering! – van de indianen. Die waren zich daar goed van bewust en af en toe werd er een soort pelgrimstocht naar het graf van Karl MAY in Radebeul ondernomen, bv. in 1928.

Maar er groeide ook meer wetenschappelijke belangstelling. Te Parijs, in de *Jardin d'Acclimatation*, worden van 1877 tot 1890 telkens voor enkele weken of maanden groepen van Nubiërs, Eskimo's, Gaucho's, Galibi van Frans-Guyana, enz. ontvangen. In 1883 benut Roland BONAPARTE, een achterneef van NAPOLEON, de aanwezigheid van twintig Omaha-indianen in de *Jardin* om hen te portretteren. De fotografie zou een belangrijk hulpmiddel in de antropologie worden.

In 1884 treedt te Brussel MEXICAN JOE (José BARBERA) op waar nu het Jubelpark ligt. Tot zijn groep indianen behoren BLACK ELK (*ZWARTE ELAND*) en enkele krijgers die deelgenomen hadden aan de befaamde slag van Little Big Horn in 1876.

Dit soort spektakel werd vooral bekend door William Frederick CODY, beter gekend

als BUFFALO BILL. In 1883 richt hij de *Buffalo Bill's Wild West Show* op, waarmee hij Amerika en Europa zal doorkruisen. Zijn eerste optreden in België is van 5 tot 10 juni 1891 op de vlakte van Ten Bosch. Een honderdtal "wilde" indianen spelen er scènes uit de oorlog met de blanken. In 1906 is BUFFALO BILL van 14 tot 17 september weer te Brussel, aan de Pleinlaan.

Op de Wereldtentoonstelling van Antwerpen treden indianen van de *Pawnee Bill's Wild West Show* op, een bewijs dat het voorbeeld navolging kreeg.

In 1910 is er een Wereldtentoonstelling te Brussel in de Solbosch-wijk. Er zijn daar 41 indianen met hun aanvoerder RED SHIRT (*ROOD HEMD*). Ze voeren een reconstructie op van het bloedbad van Black Hawk waar indianen de boerderij van de familie DOAKES aanvielen en vervolgens gevangen genomen of gedood werden door soldaten van het Amerikaanse leger. Er waren ook dansen en taferelen uit het dagelijkse leven te zien.

Er ontstond in Vlaanderen ook wetenschappelijke belangstelling. Frans Olbrechts (1899-1958) doctoreerde in 1925 in de germanistiek te Leuven met een proefschrift over een oud Mechels bezweringsformulier. Daardoor werd zijn belangstelling gewekt voor vergelijkende godsdienstgeschiedenis en etnologie. Met steun van de Universitaire Stichting kon hij een jaar gaan studeren aan de Columbia University in New York, bij de befaamde antropoloog Franz BOAS. Hij kwam in contact met het Bureau of American Ethnology, een afdeling van de Smithsonian Institution in Washington. Een van hun etnologen, James MOONEY, was in 1888 begonnen met de studie van de Cherokee-indianen, die een buitengewone verzameling van bezweringsformules bleken te bezitten. Maar toen hij in 1921 overleed had hij slechts een klein deel ervan, een dertigtal, uitgegeven. Frans Olbrechts zou met zijn vrouw van oktober 1926 tot juni 1927 bij de Cherokee gaan wonen om die studie verder te zetten. Een verslag daarvan verscheen in *Ons Volk Ontwaakt* van 5 en 12 februari 1928 onder de titel *Met een Vlaming op studiereis bij de Cherokee-indianen in Amerika*. Olbrechts zou in 1930 attaché worden bij de KMKG, in 1932 docent aan de RUG, en in 1947 directeur van het Koninklijk Museum voor Belgisch-Kongo in Tervuren. Zijn belangstelling ging dan vooral uit naar Kongo en Afrika, maar dat neemt niet weg dat hij een pioniersrol heeft gespeeld in Vlaanderen wat de wetenschappelijke belangstelling voor de indianen betreft.

Tijdens de jaren 1930 trekt het circus SARRASANI door Europa, met een groep van een veertigtal indianen. Op 31 januari 1931 ondernemen die onder leiding van WHITE BUFFALO MAN (*WITTE BIZONMAN*) een pelgrimstocht naar het standbeeld van Pater DE SMET te Dendermonde, een jezuïet die in het midden van de 19^e eeuw als missionaris de indianen van Noord-Amerika ging bekeren. Uit die jaren stamt trouwens een vloed aan missieliteratuur over de indianen, grotendeels uit de drukkerij van Averbode.

Bij de bewaard gebleven jeugdboeken van Frans VAN DER ELST (1920-1997) treffen we zo, naast zeven boeken van Karl MAY, boekjes aan als *Drie Indianenverhalen*, *De laatste overwinning van de Zwartrok* (Cato VAN MECHELEN), *Watomika* (Franz X. WEISER S.J.), *De Guaranis* (G. AIMARD), *Indianenverhalen uit Argentinië* (Leo VAN GENT).

Wanneer de circusgroep terugkeerde naar Brussel schonken ze op 3 maart 1932 een traditioneel kostuum van de Vlakte-indianen aan Manneken Pis, compleet met de beroemde verentooi, een oorlogsattribuut dat verkeerdelijk het symbool bij uitstek werd van de Noord-Amerikaanse indiaan.

Vermoedelijk zijn het ook deze Sioux-indianen, uit het Pine Ridge Reservaat in Zuid-Dakota, die op de Wereldtentoonstelling van 1935 op de Heizel een indiaans dorp met

tipi's bevolkten. De vorige conservator van de Amerika-collecties van de KMKG, Georgette Van Swieten, maakte er een fotoreportage van die op de tentoonstelling te zien is. Ook kunstenaars waren er actief, zoals Eric WANSART die ontzettend veel schetsen naliet, die ook getoond worden.

Maar de blikvanger is ongetwijfeld de collectie van François CHLADIUK, de trotse bezitter van een groot deel van de originele kostuums en uitrusting uit de Expo 1935. Hij vertelde zelf zijn verhaal in een interview met Karel Van der Auwera in *Brussel Deze Week* van 24 augustus 2006. Spijts zijn naam is hij geboren en getogen in Neder-Over-Heembeek. Zijn moeder was een Heembeekse, zijn vader een Pool die tijdens de oorlog in een Duits werkkamp had gezeten en na zijn bevrijding door de Amerikanen hier is blijven "plakken". Hijzelf was al van in zijn jeugd gefascineerd door alles wat met de Far West te maken heeft, en begon op 22 jaar te verzamelen, eerst Winchester-jachtgeweren, later zadels, sporen, kledingstukken, hoofdtoeien, gespen, en noem maar op. Hij heeft lang een bar uitgebaat in de Van Praetstraat, maar kon uiteindelijk van zijn hobby zijn beroep maken en opende een gespecialiseerde winkel *Western Shop*, Adolphe Maxlaan 79, waar alles Far West is wat de klok slaat.

Over de grote slag die hij twee jaar geleden kon slaan laten we hem zelf aan het woord:

"Die verzameling ben ik twee jaar geleden op het spoor gekomen. Ze zat bij de erfenis van Auguste Hermans, een beenhouwer die hier als kleine jongen met zijn vader naar de Wereldtentoonstelling van 1910 was gekomen en daar helemaal in de ban van de indianen is geraakt. Toen in 1935 een groep Sioux-indianen was uitgenodigd op de volgende Wereldtentoonstelling in Brussel, was Hermans niet van hun zijde weg te slaan, daar op de Heizelvlakte. Hij heeft van hen dingen gekregen, vooral kledingstukken, maar ook gekocht.

Die Hermans was niet alleen een fervente verzamelaar, hij hield alles ook angstvallig voor zich. Hij wou niet tentoonstellen, hij wou zijn unieke collectie zelfs niet laten zien aan zijn vrienden. Niemand die dus ervan wist. Na zijn dood hebben de erfgenamen, die er geen boodschap aan hadden, de verzameling overgelaten aan een antiquair, die er geen benul van had wat hij in handen had. Zo ben ik erop gevallen. Het was alsof ik de grot van Ali Baba had ontdekt, ik werd gek, ik kon bij wijze van spreken niet meer slapen."

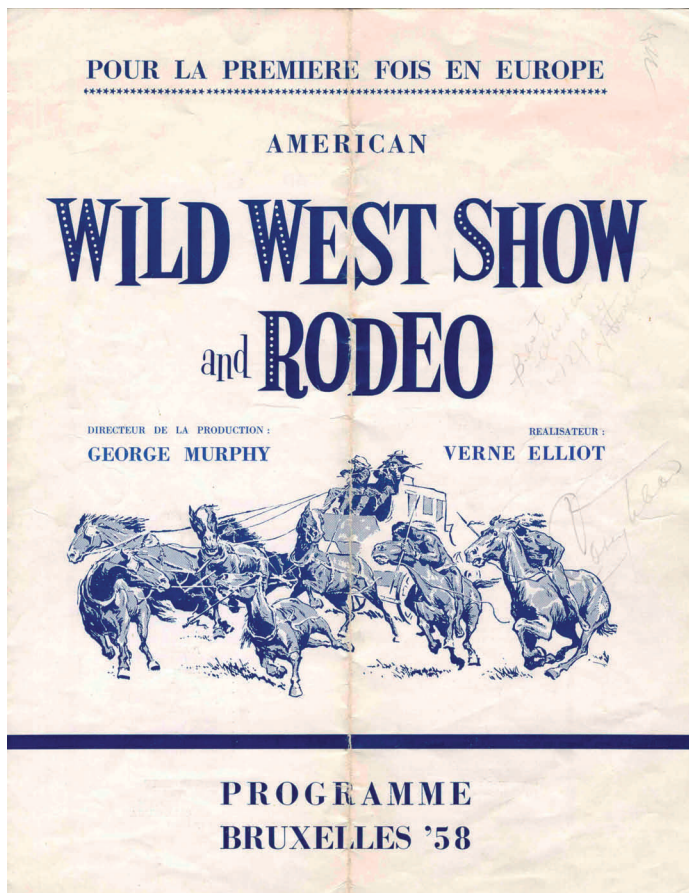
Een selectie van 128 stukken uit zijn verzameling zijn nu op de tentoonstelling te zien. Van maar liefst 30 ervan kan de authenticiteit bewezen worden door foto's waarop ze kunnen herkend worden, die in 1935 door Georgette Van Swieten op de Expo zelf gemaakt werden.

De belangstelling voor dit soort spektakels zou stilaan wegebden. De grote circussen brengen nog enkel meer "Europese" nummers. De Westerns in de filmzalen en op TV bieden veel meer animatie dan in een voorstelling in een tent mogelijk is.

Toch zou ter gelegenheid van de Wereldtentoonstelling van 1958 nog een *American Wild West Show and Rodeo* vertoond worden op een terrein aan het kanaal, ter hoogte van de Teichmanbrug, waar nu de gebouwen van de groenten- en fruitmarkt staan.

De show liep van juni tot oktober 1958, in een tent die 10.000 toeschouwers kon bevatten. Productiedirecteur was George MURPHY, realisatie Verne ELLIOT, maar er worden als producers ook vermeld Robert FLEMING, Edward FLYNN en een assistente Sylvia DRULIE. De muziek bij het spektakel werd verzorgd door de Belgische Manny

HARMON en zijn formatie. Volgens het programma werd er een kijk op het leven in de Far West gebracht, de grote trek met huifkarren naar het Westen, een overval op een postkoets met de redding door het Amerikaanse leger, gevechten met indianen, indiaanse dansen. Howard HILL, naar verluidt de beste boogschutter van de wereld

Wild West Show & Rodeo 1958
Collectie P. Schacht

die met pijl en boog een leeuw, een tijger, een wilde buffel en een olifant zou gedood hebben, gaf een demonstratie. De "Y-Knot Twirlers" brachten quadrilles uit de Far-West. Verne ROGERS was de kampioen met de lasso. De Sioux-chef "IRON SHELL" trad aan met 60 leden van zijn stam. Bij de cowboys hadden we Bill LINDEMAN, Gerald ROBERTS, Wayne KLINE, Herb WHITEMAN, en de cowgirl Tad LUCAS. Maar volgens Sergio PURINI werd er ook een *pow wow* opgevoerd, oorspronkelijk een geheime ceremonie, maar die uitgroeide tot een publieke gebeurtenis die de eenheid van de Eerste Naties van Noord-Amerika symboliseerde door mensen uit diverse volkeren en verschillende cultuurgebieden samen te brengen. Ons LACA-lid Pierre SCHACHT bezit er een programma van, dat de handtekening draagt van Casey TIBBS, drie keer wereldkampioen in het temmen van wilde paarden en steracteur in films als onder meer *Wild Heritage* en *Bus Stop*.

Volgens een artikel in *Cette Semaine à*

l'Expo n° 11 van vrijdag 27 juni 1958 waren er 50 paarden, 15 buffels, 40 stieren voor "bull dogging", 20 stieren voor "bull riding" en 20 paarden speciaal gedresseerd voor "Western".

De tentoonstelling is te bezoeken van dinsdag tot zondag van 10h tot 17h. De toegangsprijs bedraagt 5 EUR. Ze maakt deel uit van een drieluik van tentoonstellingen georganiseerd ter gelegenheid van de tentoonstelling "Meesters van de precolumbiaanse kunst – De verzameling Dora en Paul Janssen", samen met twee andere: "Traditionele klederdracht uit Mexico" en "Vlechtwerk uit de Nieuwe Wereld". Een combi-ticket voor de vier tentoonstellingen kost 10 EUR (ze moeten niet op dezelfde dag bezocht worden).

Er is ook een mooie catalogus uitgegeven, waarin de 128 tentoongestelde objecten in kleur staan afgebeeld, en ook nog 16 zwart-wit illustraties, onder meer een aantal van de foto's die Georgette Van Swieten in 1935 van de indianen heeft genomen. De catalogus, die zowel in het Frans als het Nederlands beschikbaar is, kost 7 EUR.

Collectie KMKG

White Buffalo Man & zijn vrouw Sallie
Collectie P. Schacht

Collectie KMKG

Collectie P. Schacht

HET ONTSLAG ALS BURGEMEESTER VAN JULES VAN VOLXEM EN DE AANTREDE VAN EMILE BOCKSTAEEL IN 1877

Wim van der Elst

Burgemeester Jules Van Volxem

LACA-lid politiecommissaris Patrick Wouters bezorgde ons een interessante tekst uit het Bulletin Communal van Laken van 15 mei 1877. Bij het begin van de gemeenteraadszitting van die datum verklaarde burgemeester Jules Van Volxem, in functie sinds 1872, blijkbaar onverwacht, dat hij zijn ontslag gaf als burgemeester maar wel nog zijn mandaat als gemeenteraadslid zou uitdoen. In de loop van de zitting werd hij verzocht uitleg te geven bij zijn beslissing. Wij vertalen:

M. LESTGARENS: Mijnheer de Burgemeester, u heeft ons bij het begin van de zitting uw beslissing meegedeeld die u genomen heeft betreffende uw functies, met name van ze neer te leggen. Als oppositie betreuren wij die beslissing, want u heeft ons steeds voorgezeten met veel mildheid en onpartijdigheid.

Nu, mijnheer de Burgemeester, zou het indiscreet zijn te vragen wat de beweegredenen zijn voor dit terugtreden?

M. DE BURGEMEESTER: Helemaal niet: het is heel eenvoudig. Er zijn in Laken drie partijen: de katholieke en twee liberale partijen.

De katholieke partij steunt het bestuur niet, en de twee liberale partijen, ik hoef het u niet te zeggen, staan met getrokken messen tegenover mekaar. Ze zijn niettemin akkoord gegaan om aan het kiezerscorps in een recente verkiezing een socialistische kandidatuur voor te dragen, en die kandidatuur is te Laken positief onthaald door een relatief belangrijke meerderheid. Dat is niet mijn politieke kleur. Ik ben dus niet meer in overeenstemming van ideeën met de kiezers van Laken, en in die situatie trek ik mij terug.

M. LESTGARENS: Vanuit bestuurlijk standpunt kan ik die beslissing enkel betreuren.

M. DE SCHEPEN BOCKSTAEEL: Wij hebben hier niet te discussiëren over de kandidatuur van de geachte Heer Janson. De grote meerderheid van de liberalen hebben hem aanvaard als een anti-klerikale kandidatuur, en niet anders.

Het kiezerscorps heeft naar de Kamer een liberale vertegenwoordiger gezonden, en geen socialist.

M. DE BURGEMEESTER: Ik dank de heer Lestgarens voor de spijtbetuigingen die hij heeft willen te kennen geven. Maar ik kan niet anders dan de beslissing van de Koning afwachten.

Het ontslag van Jules Van Volxem werd aanvaard bij Koninklijk Besluit van 28 mei 1877.

Paul Janson in 1884

Schepen Emile Bockstael die de functie van burgemeester waarnam, werd benoemd bij Koninklijk Besluit van 17 juli 1877 en legde de eed af op 21 juli 1877 in handen van de Gouverneur van de Provincie Brabant.

Maar waarop werd hier allusie gemaakt? Het antwoord vinden we in de uitvoerige biografie van Paul Janson door zijn schoonzoon Léon Delange-Janson (Paul Janson 1840-1913. *Sa vie généreuse. Son époque*, Editions du Centre Paul Hymans, 1962, deel I, pp. 187-191).

Op 17 april 1877 overleed de liberale Brusselse volksvertegenwoordiger Funck. Om in zijn vervanging te voorzien was een tussentijdse verkiezing nodig. De "Association libérale" moest een kandidaat aanwijzen. Twee duidelijk tegengestelde kandidaten werden naar voor geschoven: de gematigde graaf

Emile Goblet d'Alviella en de radicale Paul Janson.

De meeste kopstukken van de "Association libérale", met de parlementairen Guillery, Lucien Jottrand, Couvreur, Jules Anspach, Pierre-Edouard Van Humbeeck, en hun aanhang in de kringen van financiën, godshuizen en grote administraties, beschouwden het verleden van Janson als een ware verschrikking en meenden dat hem een zetel toe te vertrouwen zou neerkomen op het introduceren in het Parlement van de Internationale en het republicanisme.

Janson aarzelde om zijn kandidatuur te stellen. Zijn vrienden, waaronder Emile Féron en Karel Buls, hadden moeite om hem te overtuigen, en niet voordat hij een aantal geruststellende verklaringen had afgelegd. Ze volstonden niet om de gematigden te overhalen. In de poll die begon op 25 april haalde Goblet d'Alviella 148 stemmen en Janson 630. Daarop gaf Van Humbeeck zijn ontslag als voorzitter van de "Association libérale".

De doctrinairen van de "Société libérale et constitutionnelle" onder leiding van Auguste Orts stelden tegen Janson de kandidatuur van de relatief onbekende arrondissementscommissaris Emile Van Becelaere. Bij de tussentijdse verkiezingen van 30 april 1877 (waarbij de katholieken geen kandidaat voordroegen) haalde Janson het met 5.394 stemmen tegen maar 2.485 voor Van Becelaere. De overwinning werd uitbundig gevierd.

Blijkbaar waren de stemmenverhoudingen in Laken niet anders (we beschikken niet over aparte gegevens), en was dit zoals we zagen de aanleiding voor Van Volxem om zijn ontslag als burgemeester te geven.

Werken Paul Jansonstraat

Toeval of niet, er werd in Laken op de Mutsaard een straat naar Paul Janson genoemd. Die heette daarvoor Leopold II-straat, en was niet meer dan een onbeduidend weggetje dat wel sinds de grenswijziging van 1897 de scheiding tussen Heembeek en Laken vormde (daarvoor reikte Heembeek een eind verder, tot het midden van de Wandstraat). Men is geneigd aan te nemen dat die

naamswijziging plaats vond na het overlijden van Leopold II in 1909, misschien wel als eerbetoon aan het liberale boegbeeld na diens overlijden in 1913. Hoe dan ook, de Jansonstraat bleef nog lang een straatje zonder veel betekenis. Pas met de aanleg van de tuinwijk werd dat deel ervan verhard, maar de rest bleef nog lang een smalle asweg.

Ons betreurd LACA-lid Emile Leemans (1926-2001) verzamelde interessante gegevens in zijn brochure "Van Volxem. Bourgmestre de Laeken 1872-1877 et son époque. Essai" (s.a., 72 p.) die wij konden vervolledigen met de biografische notities over de leden van het parlement.

De familie Van Volxem blijkt afkomstig te zijn uit Ruisbroek en omstreken, maar takken van de familie vestigden zich al in de XVIe eeuw te Brussel. Vermoedelijk waren ook de Van Volxem's van Vorst van deze familie. In 1818 werd daar een advocaat Jean-Baptiste Van Volxem lid van de gemeenteraad. Er was een Van Volxem-molen, de vroegere Quakenbeekmolen. Na de aanleg van de spoorweglijn naar Luttre (1869-1870) verkavelde de familie van grootgrondbezitters en industriëlen gronden naast die spoorlijn en legde er straten aan, en in 1872 werd de Van Volxemplaen in die omgeving naar hen genoemd.

In Brussel zelf woonde alleszins al de grootvader van Jules Van Volxem, Jean-Baptiste, die advocaat was en lid van het stadsbestuur van Brussel. Hij was directeur van de "Société Générale pour favoriser l'Industrie Nationale".

Uit zijn huwelijk met Anne Marie Haelfswaegh werd onder meer (Guillaume) Hippolyte Van Volxem (Brussel 13.2.1791 – Brussel 17.4.1868) geboren, de vader van Jules Van Volxem.

Hij speelde al een politieke rol. Hij was liberaal volksvertegenwoordiger voor Brussel van 1837 tot 1845, en zetelde in de Brabantse Provincieraad van 1836 tot 1847. Hij was schepen van Brussel van 1830 tot 1837 en werd na het overlijden van Rouppe in 1838 burgemeester. Maar hij bleef dat niet lang, slechts tot zijn benoeming tot minister van Justitie op 13.4.1841. Ook dat was een kortstondige carrière die al een einde nam op 14.12.1842.

Toch werd ook aan hem een prentje gewijd in de reeks "Chocolat des Bourgmestres – Photographies des principaux Bourgmestres depuis 1830", uitgegeven rond 1900 door Delhaize Frères & Cie. Men wist over hem enkel te zeggen: *"Lorsqu'il fut nommé ministre des Finances (sic) en 1841, H. Van Volxem résigna ses fonctions de bourgmestre, emportant beaucoup de regrets, car il était fortement apprécié pour ses hautes qualités administratives et pour le dévouement qu'il témoignait aux intérêts de la capitale."*

Hippolyte Van Volxem was advocaat aan het Hof van Beroep te Brussel van 1811 tot 1868. Hij was ook bankier en op zijn beurt directeur van de "Société Générale pour favoriser l'Industrie Nationale" (1861-1867). Hij werd in 1857 ook directeur van de "Société pour la Construction et l'Exploitation de la Route destinée à réunir l'Extrémité de la Rue Royale et le Pont de Laeken".

Uit de lange lijst van maatschappijen waarin hij mandaten had: "S.A. des Embranchements du Canal de Charleroi", "Compagnie de Bruxelles pour l'Assurance à Primes contre l'Incendie", "La Nationale Belge", "S.A. des Charbonnages de Boussu et de Sainte-Croix-Sainte-Claire", "S.A. du Couchant du Flénu", "S.A. du Chemin de Fer de Dendre-et-Waes et de Bruxelles vers Gand par Alost".

Hij was voorzitter van de Raad van Beheer van de Université Libre de Bruxelles, erevoorzitter van de Raad van Beheer van het Koninklijk Muziekconservatorium te Brussel, voorzitter van de raad van de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Brussel, voorzitter van de Raad van Beheer van de Berg van Barmhartigheid van de Stad Brussel.

En last but not least: lid van de Brusselse loge "Les Vrais Amis de l'Union".

Hij was de eerste van de familie die begraven werd in de nieuwe grafkelder op het kerkhof van Laken.

Hij was eerst gehuwd met Adelaïde Marie Anne Willems, met wie hij verschillende kinderen had, waaronder Jules Van Volxem. Na haar overlijden hertrouwde hij met Emilie Félicité Marischal.

Hij werd ook de eigenaar, we weten niet precies wanneer, van het domein "Drie Fonteinen" aan de vaart in Vilvoorde. Dat was na 1760 samengesteld door Jean-Joseph Walckiers (1740 – na 1810), een telg uit de beruchte Walckiers familie, die er rond 1780 een kasteel bouwde. In 1799 vertrok die met de noorderzon naar Frankrijk, en zijn bezittingen werden verkocht. De volgende eigenaar was een zekere Stevens die het domein in 1810 doorverkocht aan Louis Wellens, burgemeester van Brussel van 1821 tot 1830 toen hij als orangist tot aftreden werd gedwongen. Zijn zoon werd burgemeester van Vilvoorde maar verdween na een faillissement van het toneel. De vader was toen gedwongen het domein openbaar te verkopen en toen werd rond 1840 Hippolyte Van Volxem de nieuwe eigenaar. Na zijn dood in 1868 erfde zijn tweede echtgenote het domein, en na haar dood in 1892 ging het naar hun dochter Jeanne Félicité Van Volxem, die getrouwd was met Alfred Orban (Leuven 1857 – La Roche en Ardenne 1922). Orban zou het domein fors uitbreiden tot meer dan 200 ha door de aankoop van het landgoed "Fontigny" en het "Château de l'Ecluse" van burgemeester Edmond Hanssens van Vilvoorde. Dat laatste werd in 1909 gekocht door Daniël Campion, de grootste aandeelhouder van de "Chemins de Fer Industriels". Tijdens de eerste wereldoorlog was het kasteel van Orban de residentie van de Duitse gouverneur-generaal von Bissing, die er trouwens overleed. "Drie Fonteinen" werd na het overlijden van Orban in 1928 verkocht aan een Spaanse avonturier Perena, die het onderbracht in de "Société Immobilière du Marly". In 1944 werd het kasteel verwoest bij een bombardement. In 1956 werd zowel het goed van

Orban als dat van Campion verkocht aan de stad Vilvoorde.

De meest recente publicatie erover is "Het landgoed Drie Fonteinen te Vilvoorde, één van de oudste Engelse parken van België", door Marcel Stappers, Roger Deneef, Hilde Kennes, Roger Vandeweert en Jo Wijnant, in: M&L (Monumenten en Landschappen), 2005.

Marcel Stappers, de secretaris van de heemkundige kring Hertog Hendrik I van Vilvoorde, bereidt een monografie voor over de geschiedenis van het domein.

Kasteel Orban

Maar keren we nu terug naar burgemeester Jules Van Volxem, zoon van Hippolyte. Die werd geboren te Brussel op 24.6.1820 en zou er overlijden op 9.4.1893. Hij huwde met Marie-Louise Stock op 28.5.1846. Ze zouden 7 kinderen krijgen.

Jules Van Volxem studeerde rechten aan de U. L. B. en was zoals zijn vader advocaat van 1841 tot zijn dood in 1893. Ook hij zetelde enige tijd als liberaal volksvertegenwoordiger voor

Brussel in de Kamer, van 14.6.1859 tot 11.8.1864.

Hij had mandaten in de "S.A. de Marcinelle et Couillet" en de "Compagnie de Bruxelles pour l'Assurance à Primes contre l'Incendie".

Hij was lid van de loge "Les Vrais Amis de l'Union" en later van "Les Vrais Amis de l'Union et du Progrès Réunis", blijkbaar een fusie van twee Brusselse loges.

Hij was lid van de algemene raad van de Godshuizen van Brussel (1855-1862) en lid van de Raad van Beheer van de Gevangenen van Brussel en Sint-Gillis (1869-1879, dan ondervoorzitter 1879-1891).

Ook hij kreeg zijn prentje in de reeks "Chocolat des Bourgmestres", met de tekst: *"Riche propriétaire, homme charitable et généreux, le bourgmestre Jules Van Volxem parvint bien vite à se concilier toutes les sympathies de ses administrés. Son souvenir est très vivace encore à Laeken. On ne regrette qu'une seule chose, c'est qu'il ait porté l'écharpe de bourgmestre pendant un si court espace de temps, car ses excellentes qualités ont fait paraître plus court encore son passage au pouvoir; mais on n'oubliera jamais, à Laeken comme ailleurs, l'étendue de ses bienfaits. Les regrets*

Orangerie Drie Fonteinen

Drie Fonteinen

ont survécu à sa mort, qui date de quelques années."

Rijk zal hij wel geweest zijn, maar het was toch zijn echtgenote Marie-Louise Stock die met de erfenis van haar vader Thomas Stock in 1860 het kasteel van Nederleest in Laken kocht. De familie ging er wonen en het is allicht zo dat Jules Van Volxem in de Lakense gemeentepolitiek terecht is gekomen.

Franse tuin

Dat kasteel werd op het einde van de XVIIIe eeuw gebouwd door Langendonc, en kwam later in handen van een familie Schumacker. Na het overlijden van Maria Sybille Belleroye, echtgenote Schumacker, werd het in een akte van verdeling van 16.10.1843 toegewezen aan Henri Georges Schumacker. Op 5.8.1858 verkochten diens erfgenamen het aan baron de Bagenrieu de Languesaint Philémon Joseph en zijn echtgenote, uit Sint-Joost. Die bleven er niet lang eigenaar van want op 18.5.1860 verkochten ze het aan Marie-Louise Stock.

De beschrijving van de eigendom in de akte luidt: *"Maison de campagne, derrière le palais du roi, au lieu-dit Nederleest, ayant corps de logis principal, remises, buanderie, pavillon tenant ayant faisanderie, laiterie suisse, cours, jardin anglais, potager, source, cascade et lac, belvédère, terre et un enclos de l'autre côté du chemin Bruynstraat avec maison de jardinier entourée de haies."*

Het domein was ten tijde van Schumacker 7 ha 08a 90ca groot, en kende later nog uitbreiding.

Van Volxem liet het woonhuis vergroten in 1864, 1878, 1891 en nog in 1892,

wellicht omwille van zijn kroostrijk huisgezin.

Maar het ganse landgoed viel binnen de uitbreiding van het Koninklijk Domein die Leopold II nastreefde. Hij begon druk uit te oefenen op Van Volxem, die in 1891 en 1892 wel enkele percelen ruilde met of verkocht aan de koning, maar niet van zijn stuk te brengen was voor wat het kasteel en het park zelf betrof. Uiteindelijk zou het nog tot lang na de dood van Jules Van Volxem in 1893 duren eer zijn weduwe op 5.1.1898 het domein, dat toen 9ha 60ca groot was en een enclave vormde in het Koninklijk Domein, achter de nieuw aangelegde Van Praetlaan, zou verkopen voor het aanzienlijk bedrag van 300.000 Frank. Maar de Koning kocht op krediet: hij betaalde maar 100.000 Frank contant, het saldo zou in zes jaarlijkse afbetalingen vereffend worden tegen een jaarlijkse interest van 2,5 %.

Meer erover in de bijdrage van Wim van der Elst: *De Nederleest in 1890*, in LACA Tijdingen jaargang 16 nummer 3 – maart 2005.

Campagne Van Volxem

Tuinierswoning